

Wijzer in geldzaken Junior Monitor 2011

Onderzoek onder 1.005 kinderen uit groep 5 – 8 van de basisschool over de manier waarop zij omgaan met geld

Wijzer in geldzaken Junior Monitor 2011

Onderzoek onder 1.005 kinderen uit groep 5 – 8 van de basisschool over de manier waarop zij omgaan met geld

Dit rapport is een uitgave van

Wijzer in geldzaken

Postbus 20201

2500 EE Den Haag

info@wijzeringeldzaken.nl

www.wijzeringeldzaken.nl

Wijzer in geldzaken (www.wijzeringeldzaken.nl) vertegenwoordigt meer dan 40 organisaties die hun krachten bundelen om de consument 'wijzer in geldzaken' te maken. Zij zetten zich in om het financiële inzicht van de Nederlanders te vergroten, zodat consumenten beter in staat zijn financiële beslissingen te nemen. Platform Wijzer in geldzaken is een initiatief van het ministerie van Financiën, waarin partners uit de financiële sector, de overheid, onderwijs-, voorlichtings- en consumentenorganisaties en de wetenschap samenwerken.

oktober 2011

Inhoud

	Samenvatting	2
1	Inkomsten en uitgaven	4
1.1	Inkomsten	4
1.2	Uitgaven	10
2	Kennis, inzicht en vaardigheden	13
2.1	Waar komt geld vandaan en waar gaat het naar toe?	13
2.2	De waarde van geld	14
2.3	Verskillende betalingswijzen	15
2.4	De werking van de bank: lenen en sparen	16
3	Financieel bewustzijn	17
3.1	Leerdoelen; herkenning van reclame en invloeden op koopgedrag	17
3.2	Algemeen financieel bewustzijn	19
4	Financieel gedrag	20
4.1	Uitgeven of sparen?	20
Bijlagen		
Bijlage 1	Onderzoeksverantwoording	23

Samenvatting

Inkomsten en uitgaven

84% van de kinderen in groep 5 tot en met 8 (in de leeftijd van 8 t/m 11 jaar) van de basisschool krijgt zakgeld. Veel kinderen geven aan dat ze dit voor het eerst kregen toen ze 6 of 7 jaar waren. Het zakgeld wordt meestal wekelijks gegeven, maar naarmate men ouder wordt vaker maandelijks. In groep 5 krijgen de kinderen gemiddeld circa € 1,50 per week, in groep 8 gemiddeld circa € 2,30. De bedragen liggen dicht in de buurt van de normbedragen.

Naast het zakgeld heeft zes op de tien kinderen inkomsten door het doen van klusjes. Dit is echter geen vaste bron van inkomsten, het doen van klusjes gebeurt bij de meeste kinderen niet regelmatig maar af en toe.

Kinderen bewaren het geld het vaakst in hun spaarpot of bij de bank. Acht op de tien kinderen heeft een eigen bankrekening. Naarmate men ouder wordt, stijgt dit aandeel. Een meerderheid heeft echter geen pasje bij deze bankrekening; de rekening wordt dan puur gebruikt om te sparen. Kinderen die wel hun bankpas gebruiken, doen dit meestal om te betalen in een winkel, of om er mee te pinnen.

Jongens geven het merendeel van hun geld uit aan speelgoed en computerspellen, meisjes aan "spullen om je mooi te maken" en speelgoed. Kinderen uit groep 5 en 6 geven meer geld uit aan speelgoed, kinderen uit groep 7 en 8 aan computergames. Het bezit van een mobiele telefoon neemt toe met leeftijd; in groep 5 heeft één op de zeven kinderen een mobiele telefoon, in groep 8 bijna driekwart. De kosten voor de mobiele telefoon worden meestal door de ouders betaald.

Financiële kennis

Kinderen weten goed waar geld vandaan komt en waar het naartoe gaat. Ouders komen volgens vrijwel alle kinderen aan hun geld door te werken. Woonkosten en kosten van eten en drinken zijn volgens kinderen belangrijker uitgaven van de ouders dan nieuwe spullen of leuke dingen zoals vakanties.

Kinderen uit groep 5 en 6 hebben een goed idee van de waarde van geld. Ze weten dat vijf euro in munten net zoveel waard is als een briefje van vijf euro en begrijpen hoe wisselgeld werkt. Een meerderheid van de kinderen uit groep 7 en 8 weet dat je rente krijgt als je geld bij de bank spaart, maar dat je ook rente moet betalen op het moment dat je geld bij een bank leent. Ook kunnen kinderen uit groep 7 en 8 verschillende betaalwijzen goed van elkaar onderscheiden. Het enige probleem levert de creditcardbetaling op: ongeveer een kwart van de kinderen verwacht deze met een PIN-betaling.

Financieel bewustzijn

Eén van de door Wijzer in geldzaken in 2008 vastgestelde leerdoelen is dat men reclame herkent en het doel ervan kent. De meeste kinderen weten dat het doel van bedrijven is om met reclame de verkoop te bevorderen. Dit is wel leeftijdsafhankelijk; van de kinderen in groep 5 kent driekwart het doel van reclame, vanaf groep 7 weten bijna alle kinderen dit. Dit geldt ook voor kennis over de waarde van merken. Zes op de tien kinderen uit groep 5 weet dat spullen van een bekend merk duurder zijn dan spullen van een onbekend merk. Van kinderen uit groep acht weet 86% dit.

Aan groep 7 en 8 zijn stellingen voorgelegd over de invloed van reclame en andere kinderen op koopgedrag. Deze kinderen geven maar weinig aan dat reclame of klasgenoten invloed hebben op het willen hebben van dingen. Meisjes zijn iets gevoeliger voor wat klasgenoten hebben dan jongens.

Acht op de tien kinderen vindt sparen belangrijk en bijna de helft weet altijd hoeveel geld ze heeft. Bijna drie op de tien kinderen denkt weleens aan geld, jongens vaker dan meisjes. Jongens weten ook vaker dan meisjes hoeveel geld ze hebben.

Financieel gedrag

De helft van de kinderen geeft aan weinig geld uit te geven, en dus veel te sparen. Eén derde geeft de helft van het geld uit, en spaart de andere helft. Bij ongeveer vier op de tien kinderen komt het nooit voor dat het geld op is. Bij de helft van de kinderen komt dit soms voor. Bij één op de tien komt dit vaak voor.

De meeste kinderen doen dan ook geen aankopen die ze eigenlijk niet kunnen betalen. Als ze iets toch echt willen hebben, vragen ze geld aan ouders, of vragen ze iemand anders het voor hen te kopen. 85% van de kinderen vindt het belangrijker om te sparen, zodat ze iets moois kunnen kopen, dan om het geld direct uit te geven aan iets minder moois.

1.

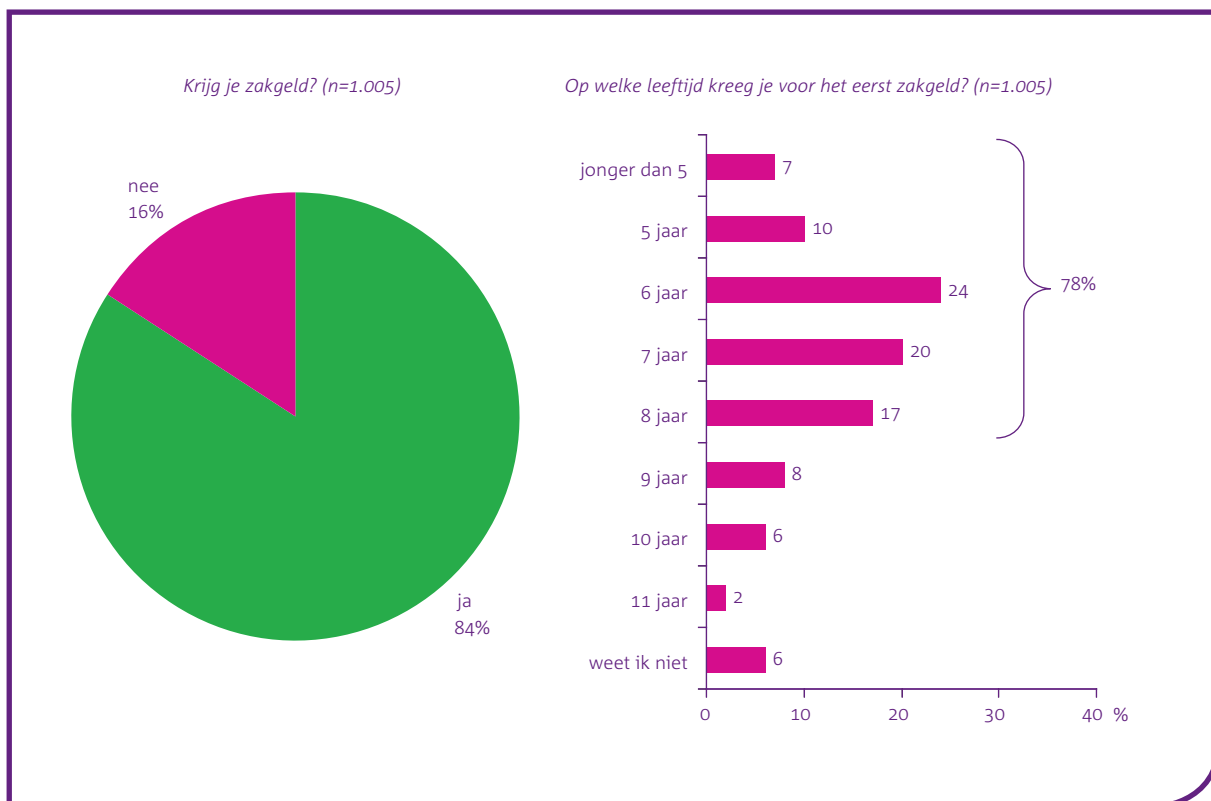
Inkomsten en uitgaven

In dit hoofdstuk worden de inkomsten en uitgaven van de kinderen beschreven. Krijgen ze al zakgeld? Doen ze klusjes? Waar geven ze hun geld aan uit? Hebben ze al een bankpas? Ook wordt er kort ingegaan op de financiële zelfstandigheid van de kinderen; wat mogen kinderen wel en niet van de ouders?

1.1 Inkomsten

Een ruime meerderheid van de kinderen uit groep 5 tot en met 8 van de basisschool (in de leeftijd van 8 t/m 11 jaar) krijgt zakgeld (84%). In elke groep is dit aandeel ongeveer even groot. De meeste kinderen geven dan ook aan dat ze voor hun 9e levensjaar al voor het eerst zakgeld hebben gekregen. Het vaakst wordt begonnen met het geven van zakgeld bij 6 of 7 jaar.

1 | Het krijgen van zakgeld en de leeftijd waarop men dit voor het eerst kreeg

Tweederde van de kinderen die zakgeld krijgt, krijgt dit wekelijks van hun ouders. Hoe ouder de kinderen worden, des te vaker het zakgeld maandelijks gegeven wordt.

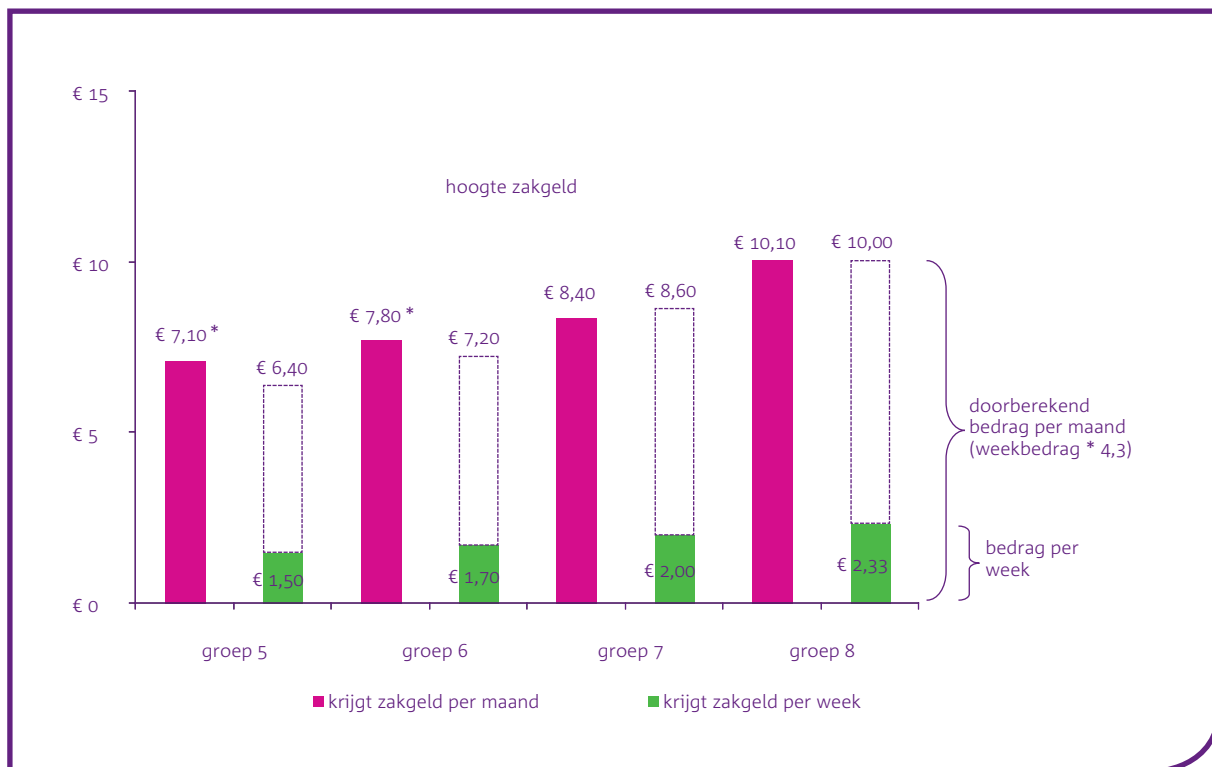
2 | Wanneer krijg je zakgeld?

	groep 5 (n=191)	groep 6 (n=229)	groep 7 (n=220)	groep 8 (n=199)	totaal (n=839)
	%	%	%	%	%
elke week	75	69	66	64	68
elke maand	12	14	25	28	20
dat verschilt per keer	13	17	9	9	12

Van de kinderen die niet op een vast moment zakgeld krijgen, geeft 11% aan dat zij alleen zakgeld krijgen als zij er om vragen. 89% krijgt zakgeld zonder er om te hoeven vragen.

De hoogte van het zakgeld neemt toe met de leeftijd. Indien het kind maandelijks zakgeld krijgt, is het maandbedrag in groep 5 gemiddeld circa € 7,-. Dit loopt op tot gemiddeld circa € 10,- in groep 8. Wanneer kinderen wekelijks zakgeld krijgen, is het weekbedrag in groep 5 gemiddeld circa € 1,50, dit loopt op tot gemiddeld circa € 2,30 in groep 8.

3 | Hoeveel zakgeld krijg jij per ... (maand/week)?

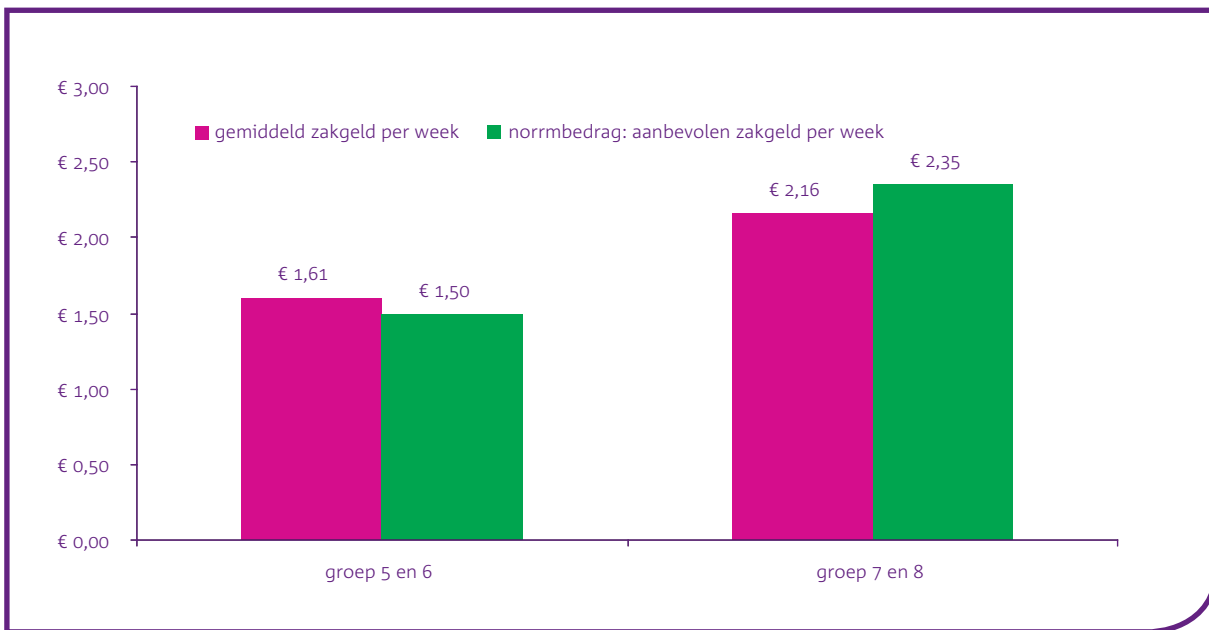
N.B. Cijfers zijn afgerond op een cijfer achter komma

* Cijfers zijn indicatief vanwege kleine groepsgrootte

Wanneer we de weekbedragen doorberekenen naar maandbedragen, dan zien we dat kinderen gemiddeld ongeveer hetzelfde bedrag per maand krijgen, of dit nu wekelijks of maandelijks wordt gegeven.

Het gemiddelde zakgeldbedrag dat kinderen uit de steekproef krijgt, komt sterk overeen met de normbedragen. De grafiek toont een weekgemiddelde van alle kinderen die zakgeld krijgen. Wanneer kinderen maandelijks zakgeld krijgen, zijn de maandbedragen terugberekend naar een weekbedrag.

4 | Gemiddelde hoeveelheid zakgeld per week versus normbedragen: aanbevolen zakgeld per week

N.B. De normbedragen zijn gebaseerd op het onderzoek Financieel inzicht van 8 tot 18 jarigen in Nederland. Dit onderzoek is uitgevoerd door Wijzer in geldzaken in 2008.

Als kinderen wekelijks zakgeld krijgen, is het bedrag meestal een veelvoud van € 0,50. In groep 5 krijgen de kinderen het vaakst een bedrag van € 1,00 of € 1,50. In groep 6 en groep 7 krijgen de kinderen vaker € 1,00 of € 2,00. In groep 8 wordt het vaakst € 2,00 of € 2,50 euro per week gegeven.

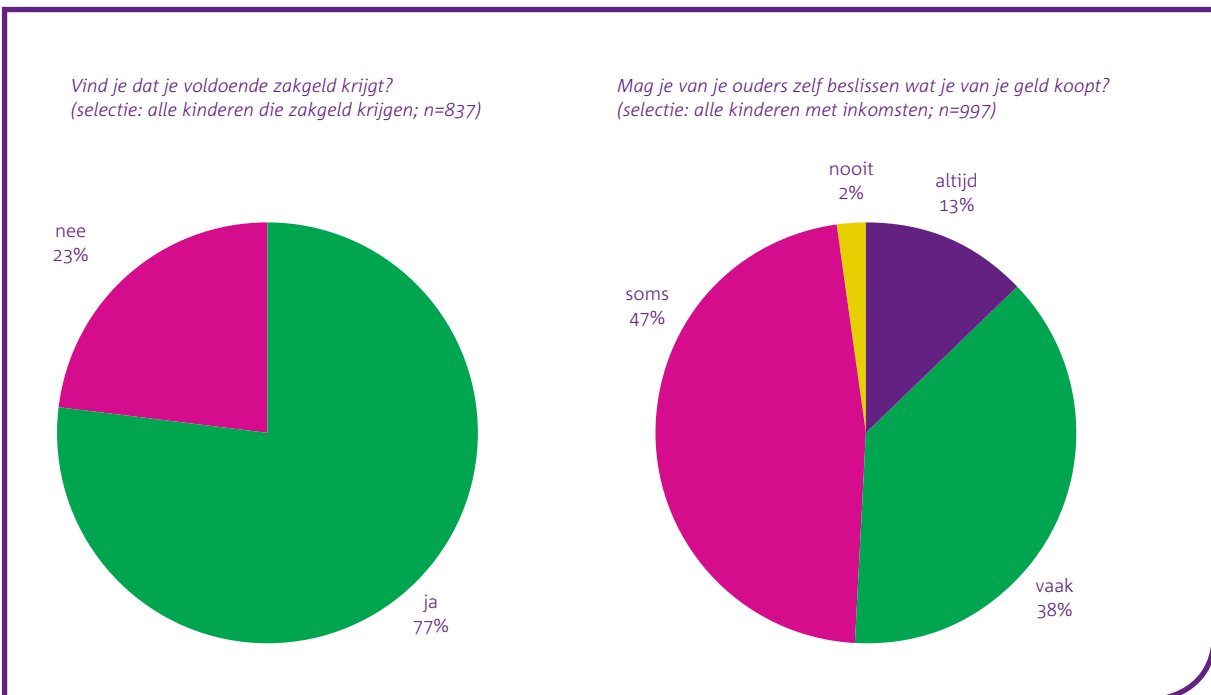
5 | Weekbedragen aan zakgeld

	groep 5 (n=144)	groep 6 (n=157)	groep 7 (n=145)	groep 8 (n=127)
	%	%	%	%
€ 0,00 – € 0,45	1	1	1	0
€ 0,50	6	6	1	4
€ 0,55 - € 0,95	10	6	1	0
€ 1,00	27	27	18	11
€ 1,05 - € 1,45	1	1	1	0
€ 1,50	22	15	10	8
€ 1,55 - € 1,95	1	1	4	1
€ 2,00	19	26	36	24
€ 2,05 - € 2,45	0	2	3	0
€ 2,50	9	5	14	24
€ 3,00	2	4	4	10
> € 3,00	1	5	7	11

Bij kinderen die maandelijks zakgeld krijgen, gaat het vaak om bedragen van € 5,00 of € 10,00. Helaas zijn de groepsgrootten te klein om de verdeling per groep te laten zien.

De meeste kinderen zijn tevreden met het zakgeld dat ze krijgen, ongeveer een kwart niet. Deze percentages zijn gelijk in de verschillende groepen. Ruim de helft (53%) van de kinderen zonder zakgeld heeft aan de ouders gevraagd of ze wel zakgeld mogen krijgen.

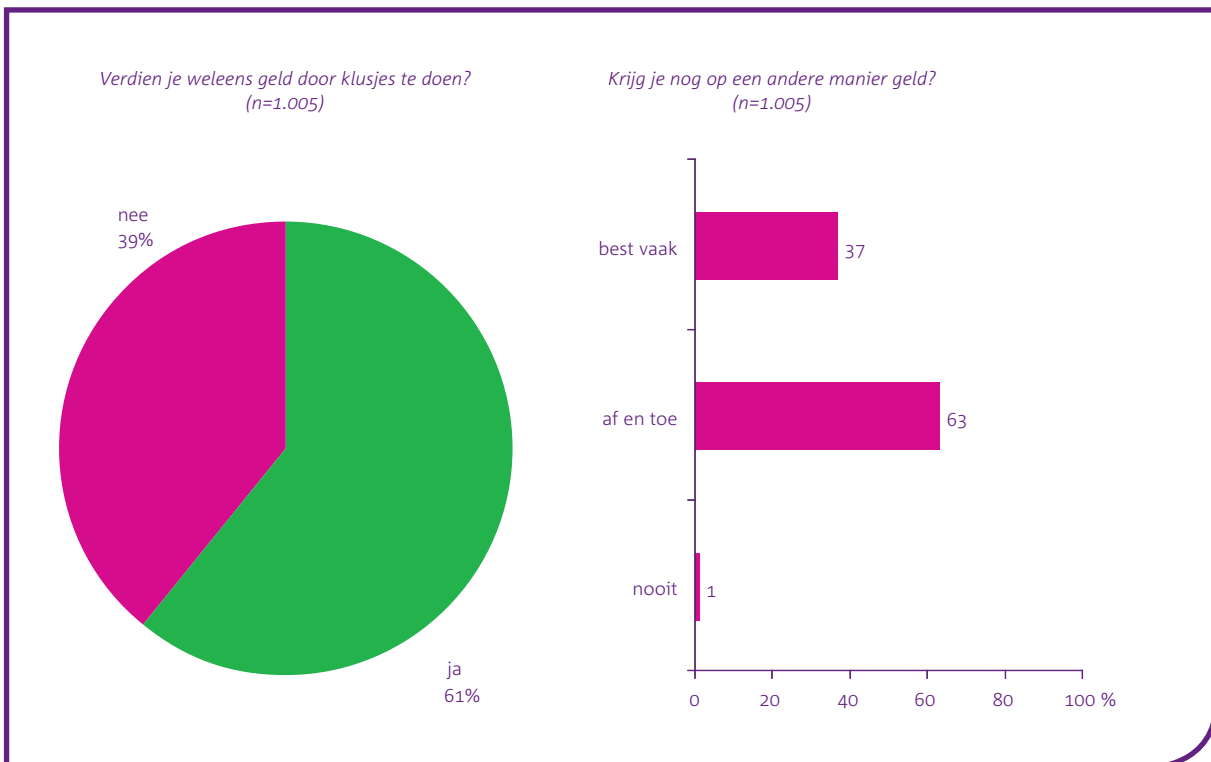
6 | Zakgeld van de ouders

Als het gaat om het zelf mogen beslissen wat je met je geld doet, is er een tweedeling: ongeveer de helft mag altijd of vaak zelf weten waar men het geld aan uitgeeft, de andere helft mag dit soms of nooit.

Welke inkomsten hebben kinderen naast zakgeld? 61% verdient weleens geld door klusjes te doen, en bijna alle kinderen krijgen ook nog op een andere manier geld, bijvoorbeeld voor de verjaardag, rapport of vakantie. Bij de meeste kinderen komt dit 'af en toe' voor (63%).

7 | Andere bronnen van inkomsten

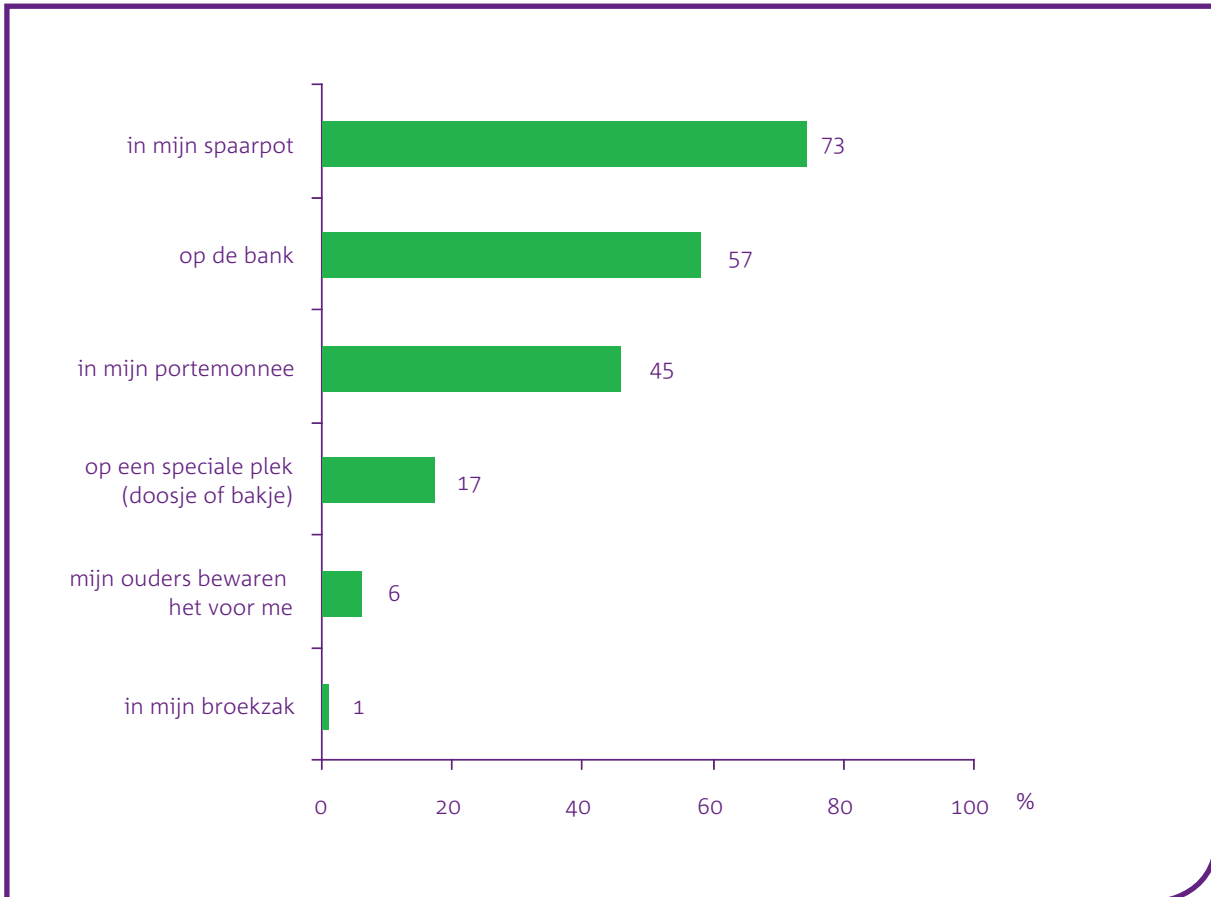
De helft van de kinderen heeft inkomsten van zowel zakgeld als klusjes en een derde alleen van zakgeld. Een klein deel krijgt geen zakgeld én verdient niet bij (6%), en 10% krijgt alleen geld door klusjes te doen.

8 | Inkomsten via zakgeld of klusjes

	groep 5 (n=237)	groep 6 (n=279)	groep 7 (n=256)	groep 8 (n=233)	totaal (n=1005)
	%	%	%	%	%
geen inkomsten	8	6	5	5	6
alleen zakgeld	36	30	31	34	33
alleen klusjes	11	12	9	9	10
zowel zakgeld als klusjes	45	52	55	51	51

Waar bewaren kinderen het geld dat ze krijgen of verdienen? Driekwart van de kinderen bewaart hun geld in de spaarpot en ruim de helft zet het op de bank. Ook heeft 45% een portemonnee waarin geld bewaard wordt.

9 | Hoe bewaar jij je geld?

De manier van het bewaren van geld verschilt per leeftijdsgroep. Kinderen uit groep 5 (ca. 8 jaar) bewaren hun geld vaker in de spaarpot (79%) en minder vaak op de bank (47%). Kinderen uit groep 8 (ca. 11 jaar) bewaren hun geld juist relatief minder vaak in de spaarpot (66%) en vaker op de bank (66%).

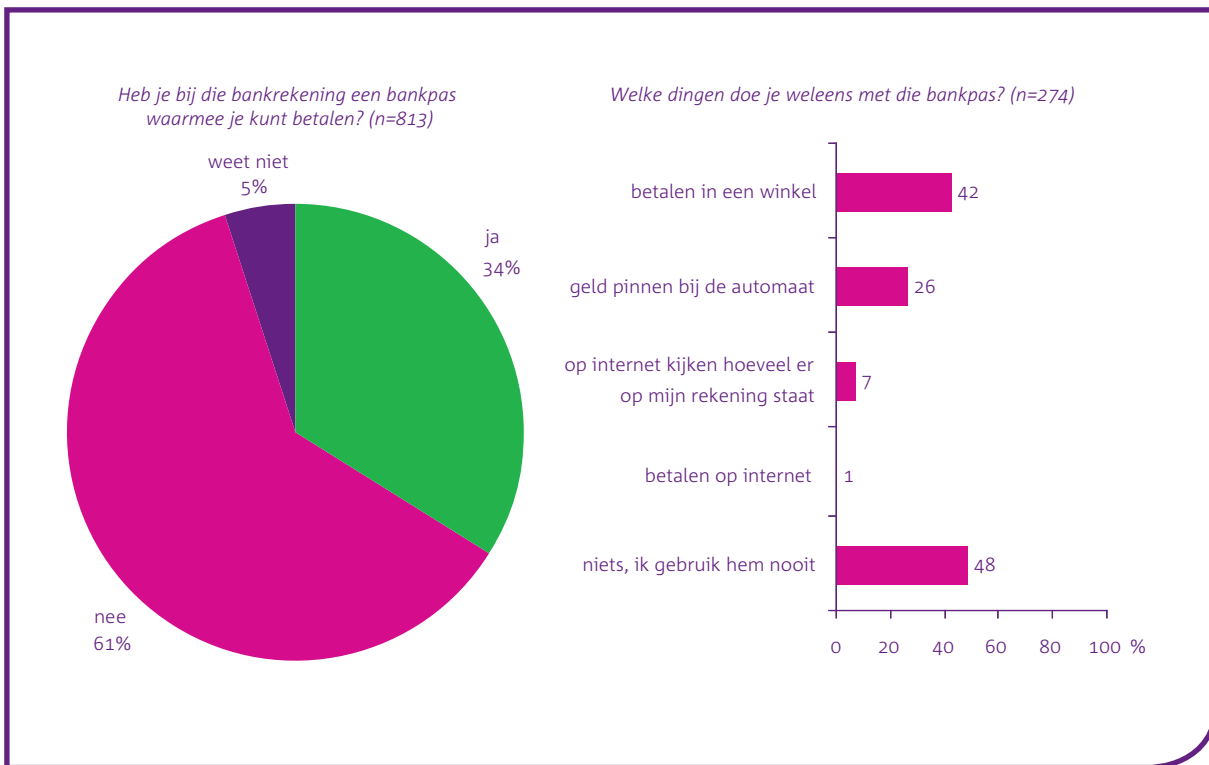
Het deel van de kinderen dat een eigen bankrekening bij de bank heeft (81%), is groter dan het percentage dat het geld op de bank stort. De bankrekening wordt bij ongeveer drie op de tien kinderen dus uitsluitend gebruikt door de ouders of andere personen die er geld op storten. Hoe ouder de kinderen worden, des te groter het aandeel dat een eigen bankrekening heeft.

10 | Heb je een eigen bankrekening bij de bank?

	groep 5 (n=237)	groep 6 (n=279)	groep 7 (n=256)	groep 8 (n=233)	totaal (n=1005)
	%	%	%	%	%
ja	76	76	84	88	81
nee	16	19	12	10	15
weet niet	8	5	4	2	5

Eén derde van de kinderen heeft een bankpasje bij de bankrekening. Het hebben van een bankpasje komt vaker voor bij oudere kinderen. Van de kinderen uit groep 5 heeft 21% een bankpasje, van de kinderen uit groep 8 heeft 48% dit.

11 | Bezit en activiteiten met bankpas

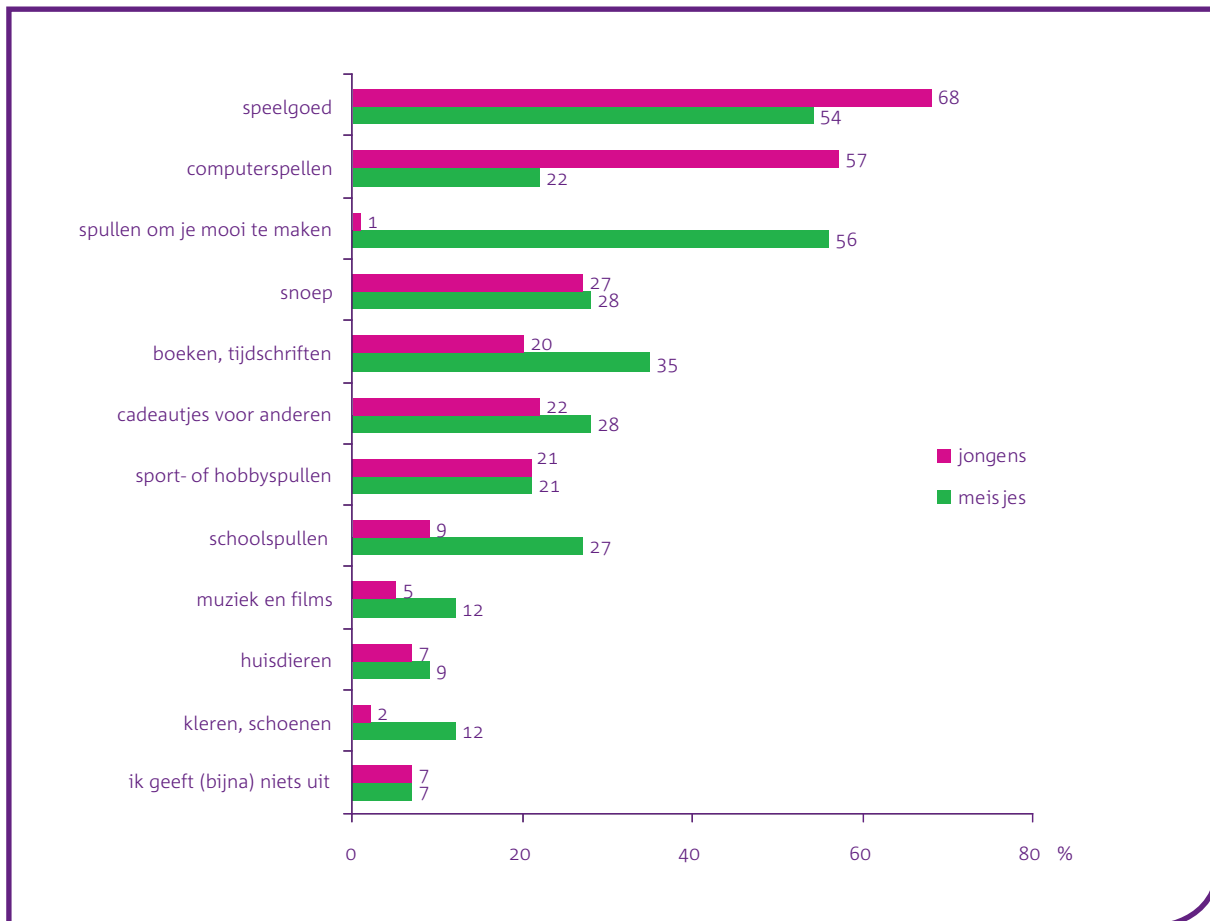

Het bankpasje wordt door de helft van de kinderen gebruikt. Het meeste wordt er mee in winkels betaald, of gepind bij een pinautomaat. Leeftijd is hier weer bepalend. Kinderen uit groep 8 gebruiken de pas vaker, en geven vaker dan gemiddeld aan te pinnen met de pas (36%).

1.2 Uitgaven

Waar geven de kinderen uit groep 5 tot en met 8 hun geld allemaal aan uit? Jongens geven het meeste geld uit aan speelgoed en computerspellen, op afstand gevolgd door snoep, cadeaus voor anderen en sport- of hobbyspullen. Meisjes geven het meeste uit aan "spullen om je mee mooi te maken" en speelgoed. Ook zien we dat meisjes relatief vaak geld uitgeven aan boeken en tijdschriften, cadeautjes en schoolspullen.

12 | Waar geef jij je eigen geld allemaal aan uit?

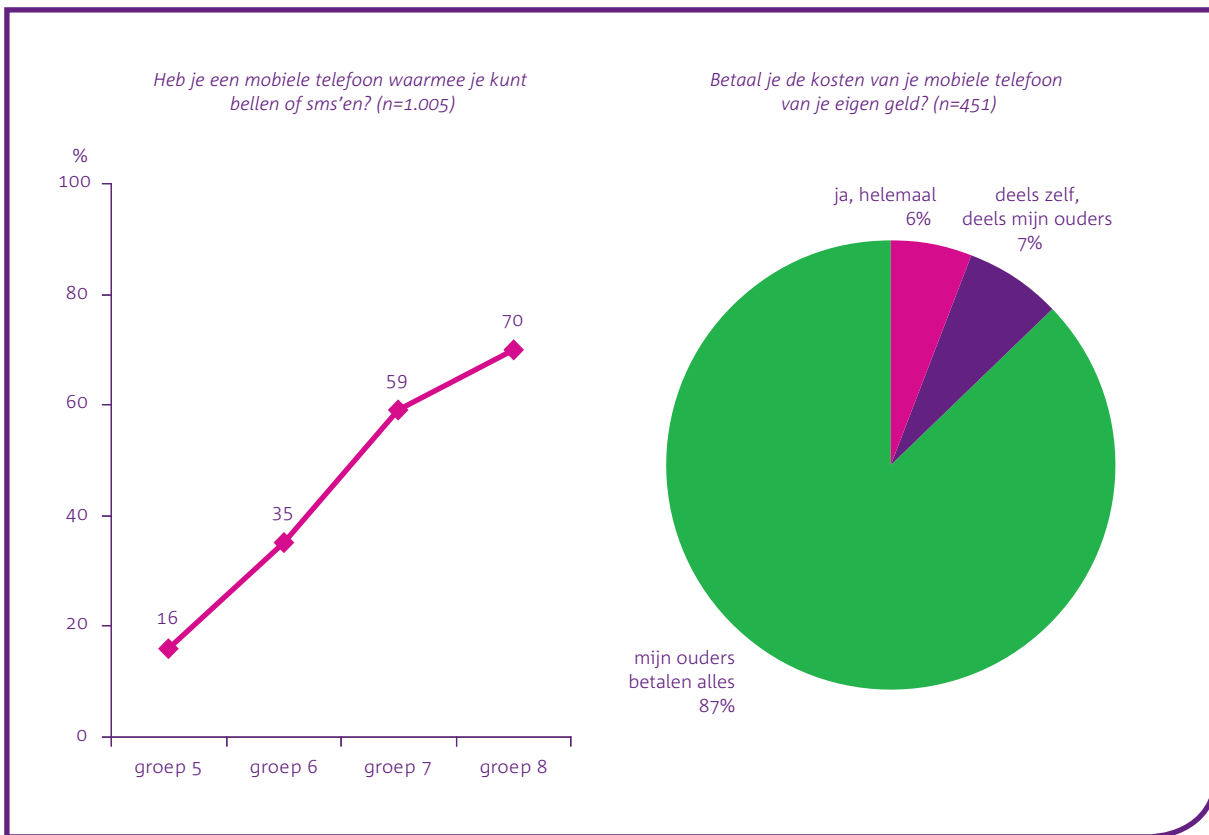

Daarnaast zijn er enkele leeftijds-/groepsverschillen te constateren:

- Kinderen uit groep 5 en 6 geven hun geld vaker uit aan speelgoed (groep 5: 71%, groep 6: 68%).
- Kinderen uit groep 7 en 8 geven hun geld relatief vaak uit aan computerspellen (groep 7: 48%, groep 8: 47%). Kinderen uit groep 5 geven hier minder geld aan uit dan gemiddeld (30%).

Het uitgeven van geld aan de mobiele telefoon is via een aparte vraag in kaart gebracht. Het gebruik van een mobiele telefoon neemt sterk toe met leeftijd. In groep 5 heeft 16% van de kinderen een mobiele telefoon, in groep 8 is dit 70%.

13 | Bezit en kosten mobiele telefoon

De kosten van de mobiele telefoon worden bij 87% van de kinderen volledig betaald door de ouders. Dit percentage is gelijk in alle groepen.

2.

Kennis, inzicht en vaardigheden

In het vorige hoofdstuk is er een beeld geschetst van de inkomsten, uitgaven en financiële zelfstandigheid van kinderen uit groep 5 tot en met 8. In dit hoofdstuk wordt er ingegaan op financiële kennis, inzicht en vaardigheden. Bij de manier waarop dit in kaart is gebracht, is aangesloten bij de Basisvisie Financiële Educatie, die in 2008 door Wijzer in geldzaken is opgesteld.

Deze basisvisie biedt een richtinggevend kader voor financiële competenties in onderwijs. Hierin zijn per leeftijdsgroep leerdoelen geformuleerd. Met deze leerdoelen wordt weergegeven welke kennis, inzichten, vaardigheden en houdingen van leerlingen op een bepaalde leeftijd en op een bepaald niveau verwacht mogen worden.

In dit onderzoek zijn de vragen toegespitst op een selectie van de leerdoelen:

---

groep 5 en 6 (middenbouw primair onderwijs)

de leerling heeft een idee waar geld vandaan komt

de leerling heeft inzicht in de waarde van geld en kan hiermee bewerkingen uitvoeren

groep 7 en 8 (bovenbouw primair onderwijs)

De leerling heeft een idee waar geld vandaan komt en waar het geld heengaat

De leerling kent het verschil tussen verschillende betalingswijzen

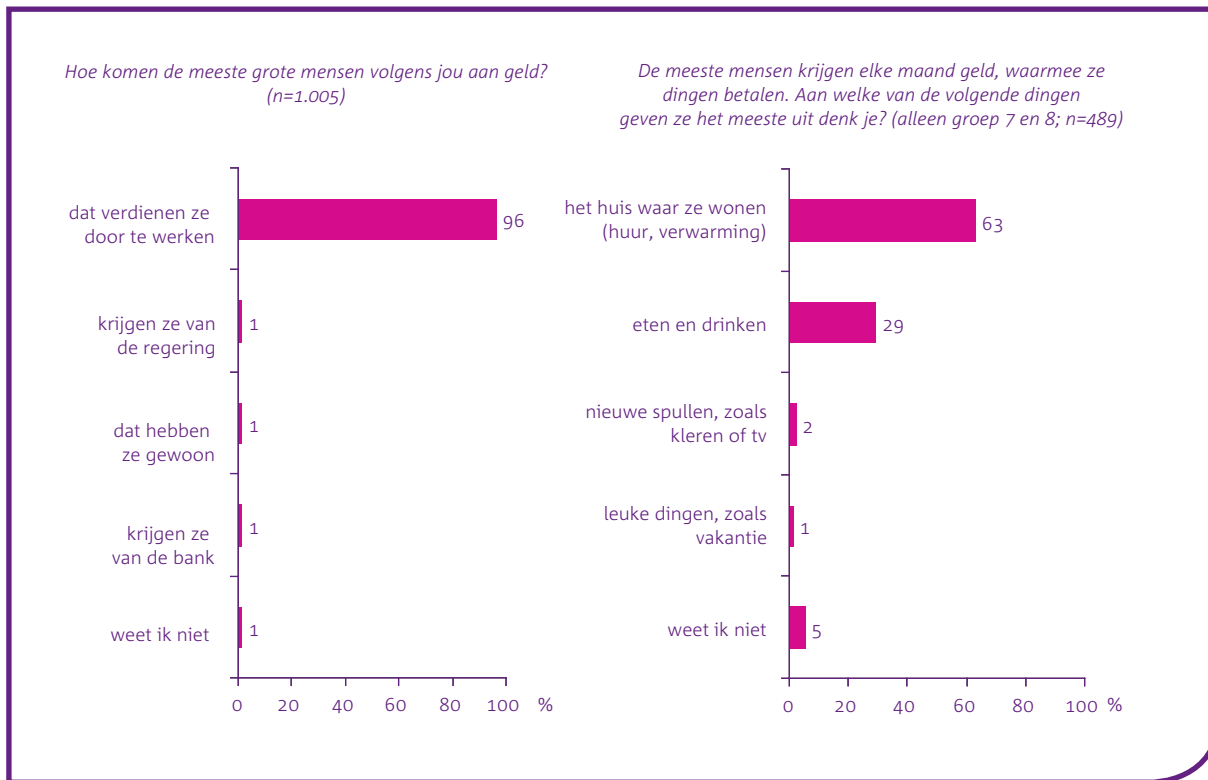
De leerling heeft een globaal beeld van de functie en werking van een bank (lenen en sparen)

2.1 Waar komt geld vandaan en waar gaat het naar toe?

Hoe komen grote mensen aan geld volgens de kinderen? Bijna alle kinderen geven aan dat ouders hun geld krijgen door te werken (96%). Kinderen uit groep 5 en 6 zijn hier even goed van op de hoogte als kinderen van groep 7 en 8. De bank en regering worden amper genoemd als bronnen van inkomsten voor de ouders.

14 | Kennisvragen functie en werking van een bank

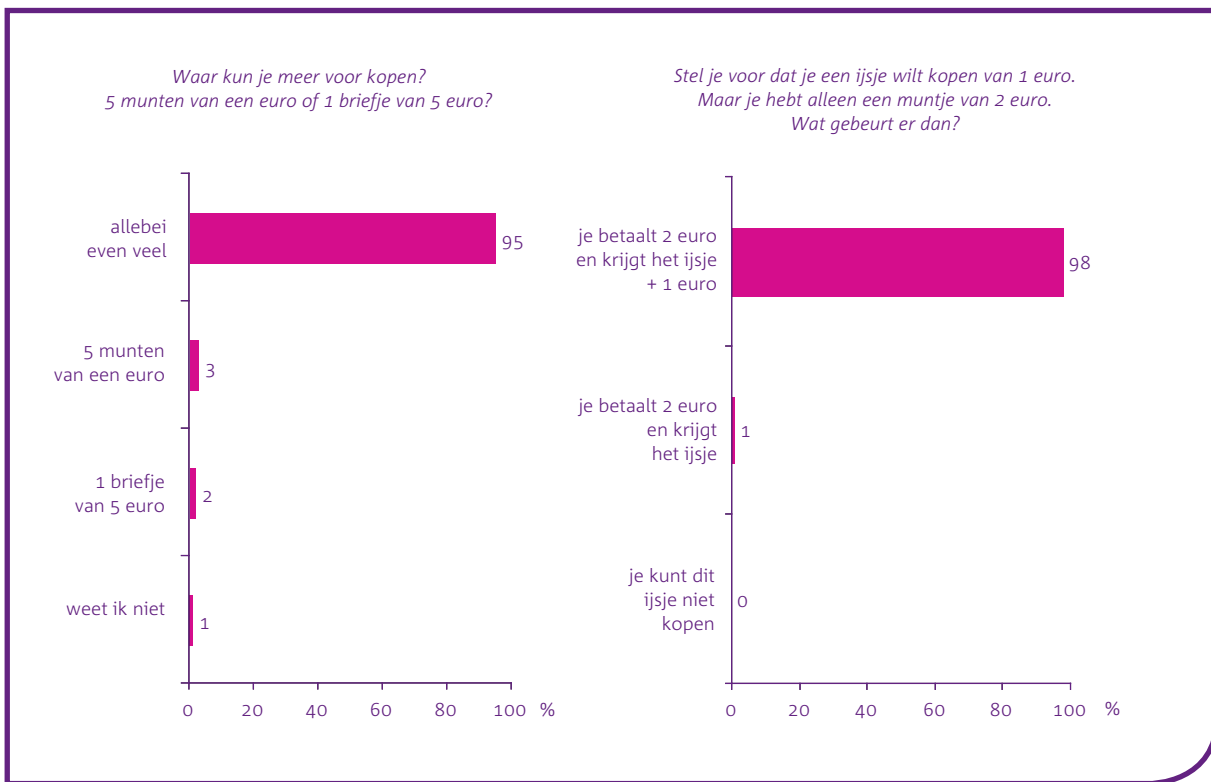
Aan kinderen uit groep 7 en 8 werd gevraagd waar de meeste grote mensen hun geld aan uitgeven. Kosten aan het huis en eten en drinken worden het meest genoemd. Hieruit valt te concluderen dat kinderen goed weten waar geld vandaan komt en waar het naartoe gaat.

2.2 De waarde van geld

Kinderen uit groep 5 en 6 hebben als leerdoel om de waarde van geld te begrijpen en te kunnen rekenen met geld. Hier zijn twee vragen over gesteld. De kinderen blijken te weten dat 5 munten van 1 euro even veel waard zijn als een briefje van 5 euro, en hebben door hoe het krijgen van wisselgeld in z'n werk gaat.

15 | Kennisvragen groep 5 en 6

2.3 Verschillende betalingswijzen

In hoeverre kennen kinderen uit groep 7 en 8 verschillende betalingsmethoden? Vrijwel alle kinderen weten dat betalen met muntjes en briefjes in je portemonnee contante betaling wordt genoemd. Ook weten de meeste kinderen dat het betalen met een pasje, waarbij het geld meteen van de rekening wordt gehaald PIN-betaling wordt genoemd.

16 | Kennisvragen verschillende betalingswijzen

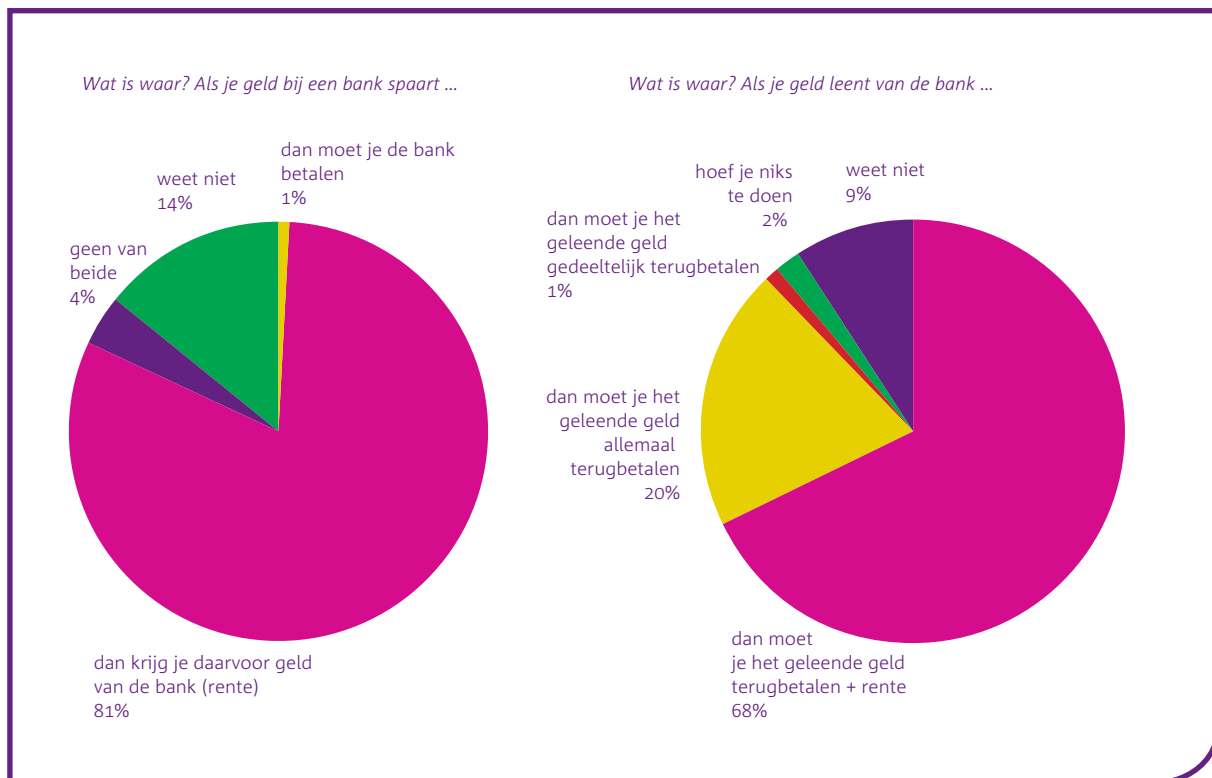
	Antwoord:			
	contante betaling	PIN betaling	creditcard betaling	weet niet
<i>Hoe heet de volgende manier van betalen?</i>	%	%	%	%
betalen met munten en briefjes in je portemonnee	95	1	0	5
betalen met een pasje, waarbij het geld meteen van je rekening wordt gehaald	1	85	9	5
betalen met een pasje, waarbij het geld pas na een tijdje van je rekening wordt gehaald	1	22	60	17

Meer verwarring is te zien bij de creditcard. Zes op de tien weet dat betalen met een pasje, waarbij het geld pas na een tijdje van je rekening wordt gehaald, een creditcardbetaling betreft. Bijna een kwart verwacht dit met een PIN-betaling en 17% weet niet wat voor type betaling dit is.

2.4 De werking van de bank: lenen en sparen

De laatste kennisdoelstellingen voor groep 7 en 8 zijn dat kinderen een globaal beeld hebben van de functie en werking van een bank en dat ze weten wat de begrippen lenen en rente inhouden. Acht op de tien kinderen weet dat je rente krijgt van de bank als je geld bij de bank spaart. Tweederde weet dat je ook rente moet betalen als je geld leent bij de bank, 20% denkt dat je dan alleen het geleende geld (zonder rente) moet terugbetalen. Kinderen uit groep 8 weten vaker dat je rente moet betalen als je bij de bank leent (74%, groep 7: 61%).

17 | Kennisvragen functie en werking van een bank

3.

Financieel bewustzijn

Financiële kennis en inzicht en financiële vaardigheden (hoofdstuk 2) zijn de eerste kernconcepten van de Basisvisie Financiële Educatie. Het derde kernconcept is financieel bewustzijn. Dit begrip gaat in op de mate waarin kinderen zich bewust zijn van zaken die hun inkomsten en uitgaven kunnen beïnvloeden, of ze weleens nadenken over geld en of ze sparen belangrijk vinden.

Om zicht te krijgen op het financieel bewustzijn van kinderen, zijn er vragen in het onderzoek betrokken die toegespitst zijn op een selectie van de leerdoelen die volgens de basisvisie bij financieel bewustzijn horen. Deze worden behandeld in paragraaf 3.1.

---

groep 5 en 6 (middenbouw primair onderwijs)

de leerling kan herkennen dat een uiting is bedoeld als reclame

groep 7 en 8 (bovenbouw primair onderwijs)

de leerling is zich bewust van het nut en de invloed van reclame

de leerling is zich bewust van de sociale druk in de groep en de invloed hiervan op aankopen

---

Daarnaast zijn er een aantal extra vragen in het onderzoek opgenomen over financieel bewustzijn; denken kinderen bijvoorbeeld weleens na over geld? En hoe belangrijk vinden ze sparen? De antwoorden op deze vragen worden beschreven in paragraaf 3.2.

3.1 Leerdoelen; herkenning van reclame en invloeden op koopgedrag

Ten behoeve van de leerdoelen zijn eerst twee vragen gesteld die over reclame en merkwaarde gaan. In de antwoorden zijn verschillen te zien tussen kinderen uit de verschillende groepen. Naarmate kinderen ouder worden begrijpen ze beter dat bedrijven reclame maken, omdat ze willen dat je hun spullen koopt.

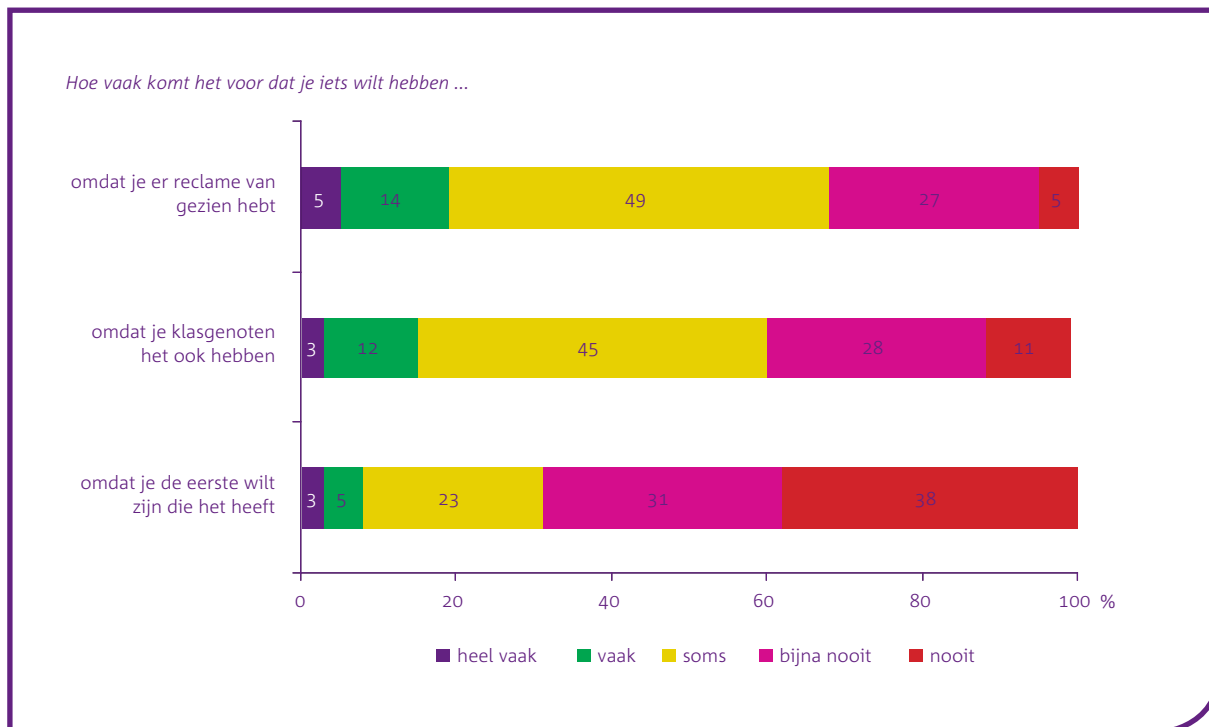
18 | Kennisvragen reclame en merkwaarde

	groep 5 (n=237)	groep 6 (n=279)	groep 7 (n=256)	groep 8 (n=233)	totaal (n=1005)
<i>Waarom maken bedrijven reclame?</i>	%	%	%	%	%
omdat ze willen dat je hun spullen koopt	75	87	94	97	88
om je leuke spullen te laten zien	14	8	4	2	7
om je te helpen de beste spullen te kiezen	3	1	-	-	1
weet ik niet	8	4	1	1	4
<i>Wat is duurder?</i>					
spullen van een bekend merk	59	70	86	86	75
spullen van een onbekend merk	4	7	4	5	5
maakt niet uit	16	11	5	5	9
weet ik niet	21	13	6	4	11

Volgens driekwart van de kinderen zijn spullen van een bekend merk duurder dan spullen van een onbekend merk. Hoe ouder het kind, des te groter de groep die dit denkt. Eén op de vijf kinderen uit groep 5 weet niet wat het antwoord is op deze vraag, en één op de vijf geeft een fout antwoord.

Aan kinderen uit groep 7 en 8 zijn drie stellingen voorgelegd die gaan over het bewustzijn van de invloed van reclame en invloed van andere kinderen, zoals in de leerdoelen beschreven. De bovenbouwers geven maar weinig aan dat reclame, klasgenoten of vrienden hun productwensen beïnvloeden. Twee op de tien zegt dat reclame er (heel) vaak voor zorgt dat ze iets willen hebben.

19 | Stellingen invloed reclame en peergroepen

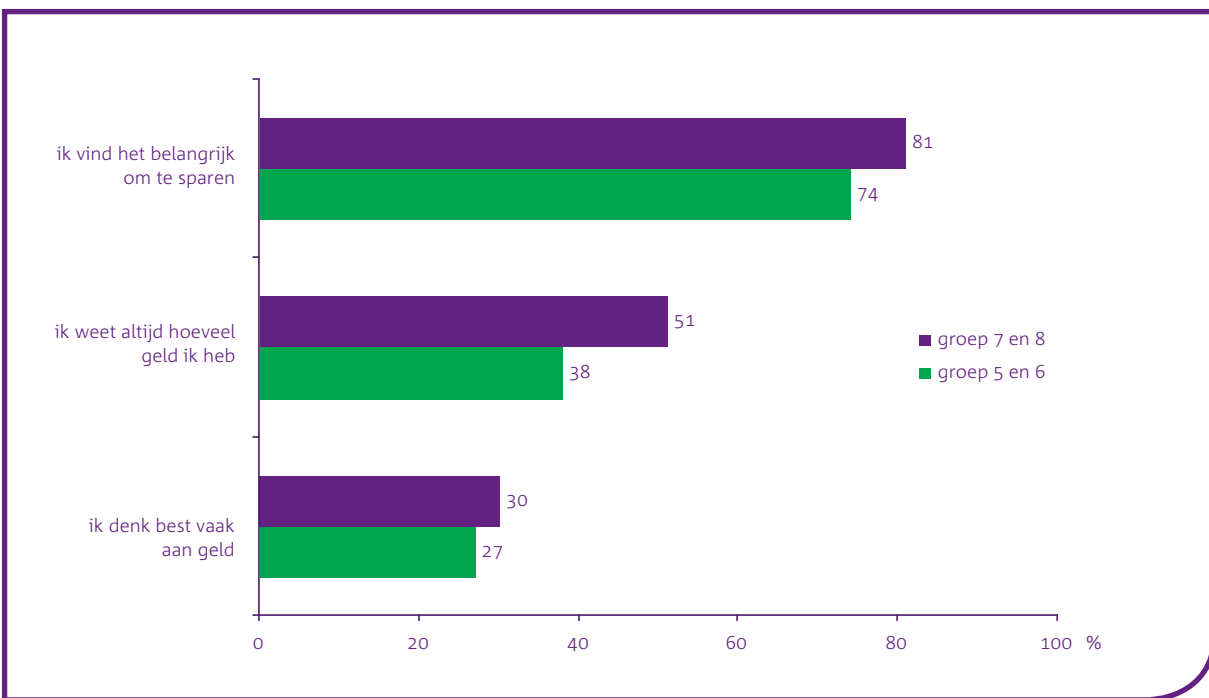

Meisjes (19%) geven meer dan jongens (12%) aan dat ze iets willen hebben omdat klasgenoten het ook hebben.

3.2 Algemeen financieel bewustzijn

Er zijn drie stellingen voorgelegd die betrekking hebben op het (algemeen) financieel bewustzijn van de kinderen. Uit het onderzoek blijkt dat sparen voor veel kinderen belangrijk is, en dat iets minder dan de helft altijd weet hoeveel geld ze hebben. Deze pijlers van financieel bewustzijn zijn in de bovenbouw sterker aanwezig dan in de middenbouw van de basisschool.

20 | Stellingen financieel bewustzijn

Ongeveer drie op de tien kinderen denkt best vaak aan geld. Hier zijn geen leeftijdsverschillen te zien.

Naast verschillen in scores tussen midden- en bovenbouw valt op dat meer jongens weten hoeveel geld ze altijd hebben (48%) dan meisjes (40%). Ook is het opmerkelijk dat jongens vaker aan geld denken (35%, meisjes: 21%).

4.

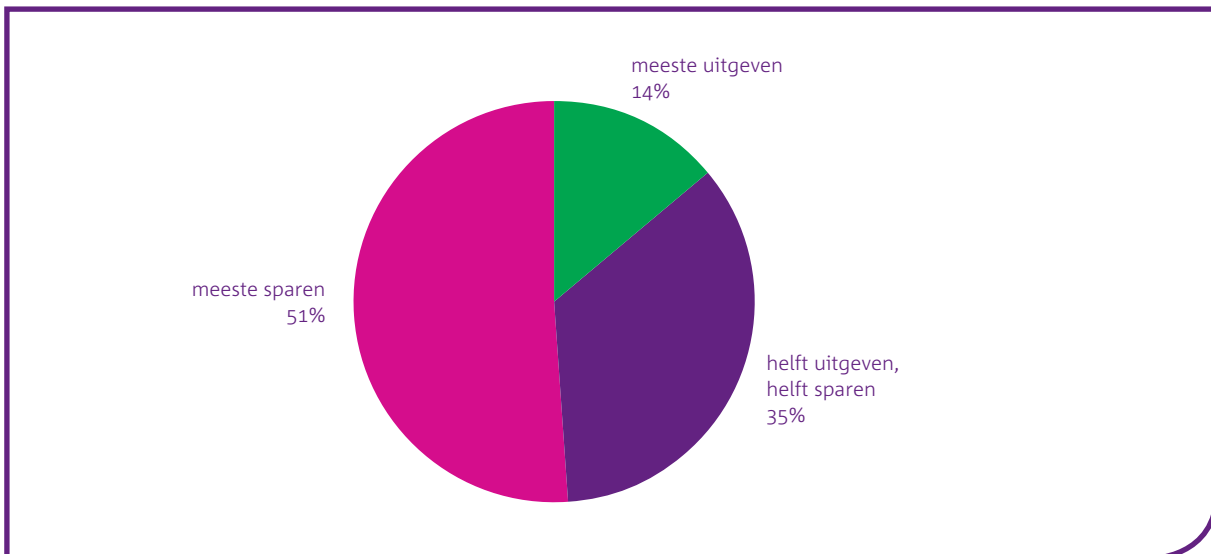
Financieel gedrag

De financiële kennis, inzichten, vaardigheden (hoofdstuk 2) en het financieel bewustzijn (hoofdstuk 3) zijn volgens de Basisvisie Financiële Educatie uiteindelijk bepalende factoren voor het financieel gedrag van jongeren. In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de jongeren omgaan met hun geld; sparen ze of geven ze juist alles uit? En wat doen jongeren als ze geen geld meer hebben?

4.1 Uitgeven of sparen?

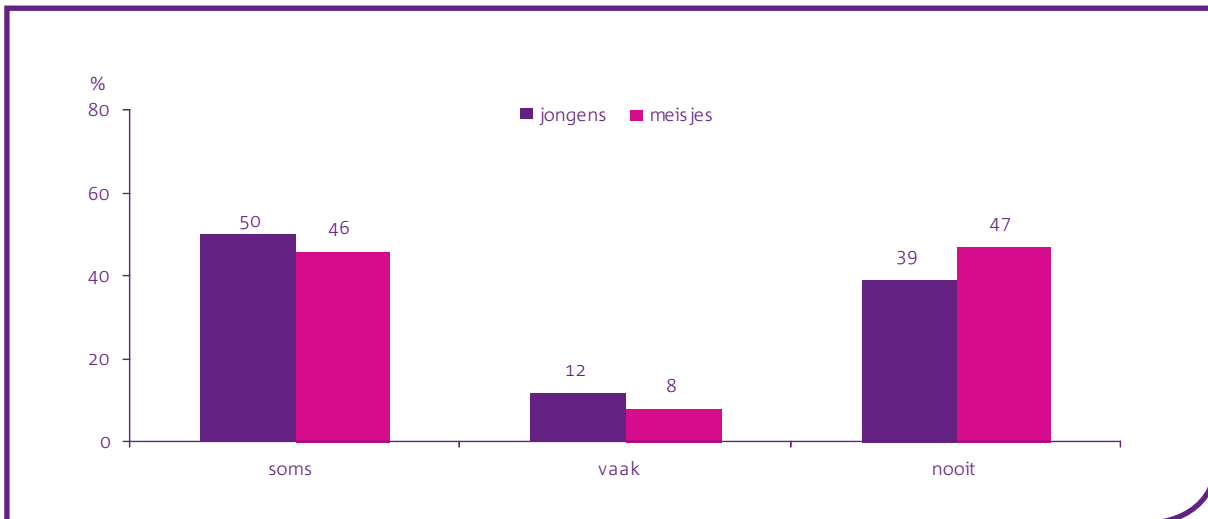
De helft van de basisscholieren geeft aan het meeste geld dat ze binnen krijgen te sparen. Eén op de drie geeft de helft uit en spaart de andere helft en één op de zeven geeft bijna alles uit.

21 | *Wat doe je met je geld? Geef je het vooral uit of spaar je vooral?*

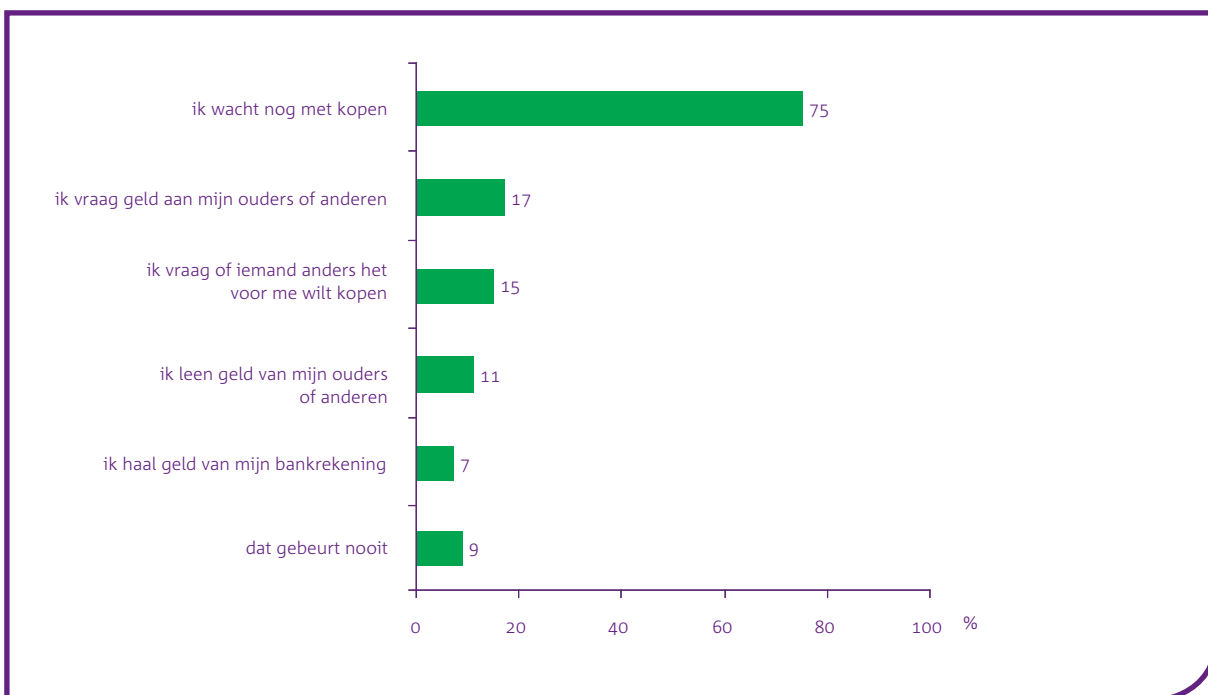
In groep 5 geven relatief veel kinderen aan te sparen (57%). Hier zijn geen verschillen tussen jongens en meisjes. Wel komt het bij meisjes minder vaak voor dat het geld op is. Bij ongeveer de helft is het geld 'soms' op.

22 | Is je geld weleens op, zodat je niet meer kunt kopen wat je wilt?

De meeste kinderen doen geen aankopen die ze eigenlijk niet kunnen betalen, ze wachten dan met kopen. Eén derde lost dit op door geld aan ouders te vragen of iemand anders om het voor hen te laten kopen. Eén op de tien kinderen leent het geld en 7% haalt het van de bankrekening (dit gebeurt vaker bij kinderen uit groep 8: 12%).

23 | Wat doe je als je iets wilt kopen, maar je hebt te weinig geld?

Een ruime meerderheid van de kinderen (85%) vindt het belangrijker om iets te kopen wat mooier is, maar waar je langer voor moet sparen, dan iets te kopen wat minder mooi is, maar wat je direct kunt kopen (15%). Kinderen die hun geld meteen uitgeven, vinden het ook minder belangrijk om iets te kopen wat mooier is, maar waar je langer voor moet sparen.

24 | *Wat koop je liever versus wat doe je met je geld?*

	Wat doe je met je geld?			totaal (n=997)
	het meeste uitgeven (n=144)	helft uitgeven, helft sparen (n=351)	het meeste sparen (n=502)	
<i>Wat koop je liever?</i>	%	%	%	%
iets wat minder mooi is, maar wat je direct kunt kopen	38	17	7	15
iets wat mooier is, maar waar je langer voor moet sparen	62	83	93	85

Bijlage 1

Onderzoeksverantwoording

Achtergrond en doelstelling

Wijzer in geldzaken richt haar activiteiten op verschillende doelgroepen van de Nederlandse samenleving. Eén van die doelgroepen zijn kinderen op de basisschool. Hiervoor heeft Wijzer in geldzaken het kernprogramma 'Jong geleerd is oud gedaan' opgezet. Dit programma onderscheidt drie pijlers: financiële opvoeding, op school leren omgaan met geld en jongerencommunicatie. Eén van de projecten van het programma 'Jong geleerd is oud gedaan' voor 2011 is het houden van een nieuw monitoronderzoek onder jongeren uit groep 5 tot en met 8 van de basisschool (8 tot en met 11 jaar) ter evaluatie en onderbouwing van vervolgactiviteiten. Deze rapportage beschrijft de resultaten van het eerste monitoronderzoek. De onderzoeksresultaten zijn gepresenteerd tijdens de Week van het geld 2011, waarin het leren omgaan met geld centraal staat in het basisonderwijs.

De opzet van het onderzoek sluit aan bij het theoretische model dat beschreven wordt in het onderzoek Financieel inzicht van Nederlanders, van Antonides, G., I. de Groot en F. van Raaij uit 2008. In dit model is 'financieel' inzicht uiteengelegd in financieel bewustzijn, motivatie, kennis en vaardigheden. Verondersteld wordt dat deze factoren van invloed zijn op het financieel gedrag.

Uitvoering van het onderzoek

De Wijzer in geldzaken Junior Monitor 2011 is een kwantitatief onderzoek. Dit onderzoek betreft de eerste meting. De vragenlijst is opgesteld door onderzoeksbureau Veldkamp, waarbij de vragenlijst van het onderzoek Financieel inzicht van Nederlanders als basis is genomen. De vragenlijst is door middel van een pilotonderzoek getest onder acht kinderen tussen 8 en 11 jaar met verschillende achtergronden.

De meting die in dit rapport wordt beschreven, is uitgevoerd onder een representatieve steekproef van 1.005 kinderen tussen 8 en 11 jaar (groep 5 tot en met groep 8 van de basisschool). De steekproef is representatief naar de kenmerken regio, huishoudgrootte en sociale klasse van huishoudens met kinderen tussen 8 en 11 jaar in Nederland. Het veldwerk is uitgevoerd met behulp van de steekproefbron TNS NIPObase, waarbij de enquêtes online door de kinderen zijn ingevuld. Het veldwerk vond plaats van 21 tot en met 28 september 2011.

Ten geleide

Alle gepresenteerde resultaten zijn enquêteresultaten die representatief zijn voor de populatiekenmerken. De resultaten zijn weergegeven in afgeronde percentages. Wanneer er door afronding totalen ontstaan van meer of minder dan 100%, zijn deze niet gecorrigeerd. De titels van figuren en tabellen betreffen (behoudens bij enkele uitsplitsingen) de exacte vraagteksten die aan de respondenten zijn voorgelegd. Wanneer in de tekst wordt gesproken over verschillen tussen groepen betreft het getoetste significante verschillen.

Steekproef

Voor de gegevensverzameling is gebruik gemaakt van de steekproefbron TNS NIPObase. Dit is een database van huishoudens die zich bereid hebben verklaard met enige regelmaat aan enquêtes van Veldkamp en TNS NIPO deel te nemen. Het panel bestaat in totaal uit 200.000 personen. De werving voor het panel geschiedt grotendeels via traditionele onderzoeksinstrumenten.

De dataverzameling van het onderzoek is verlopen via een computergestuurde zelfinvulvragenlijst (Computer Assisted Self Interviewing, vanaf hier te noemen: CASI). Voor het veldwerk dat via CASI is uitgevoerd, is een steekproef getrokken waarbij is gestreefd naar representativiteit voor de achtergrondkenmerken regio, huishoudgrootte en sociale klasse van huishoudens met kinderen tussen 8 en 11 jaar.

Benaderingswijze en vragenlijst

Het hoofd van het huishouden ontving een uitnodiging per e-mail met daarin uitleg over de achtergronden van het onderzoek. Hierin werd de strekking van het onderzoek uitgelegd en gevraagd of het betreffende kind wilde deelnemen, zonder bijzijn van de ouder/verzorger. Via het CASI-systeem kon het kind vervolgens zelf de vragenlijst op de pc invullen. Het kind ontving een beloning naar keuze voor deelname aan het onderzoek.

De conceptvragenlijst is door Veldkamp opgesteld en grotendeels gebaseerd op het door Wijzer in geldzaken opgezet onderzoek Financieel inzicht van 8 – 18 jarigen in Nederland (2008). De vragenlijst is vervolgens via een pilotonderzoek getest onder 8 kinderen van verschillende leeftijden (8 t/m 11 jaar). Ook was er variatie in het opleidingsniveau van de ouders van deze kinderen. De invulduur van de vragenlijst bedroeg gemiddeld 9,5 minuten.

Respons

Het veldwerk heeft plaatsgevonden van 21 tot en met 28 september 2011. Van de 1.430 benaderde kinderen hebben er 1.005 deelgenomen aan het onderzoek, waarmee de respons uitkomt op 70%.

Wijzer in geldzaken

Postbus 20201
2500 EE Den Haag
info@wijzeringeldzaken.nl
www.wijzeringeldzaken.nl